

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระแสบริโภคนิยมพืชผักปลอดภัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางในเมือง ประกอบกับภาครัฐ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีนโยบายลดปริมาณการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยมีโครงการส่งเสริมทั้งในระดับจังหวัด อำเภอและตำบล พร้อมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ได้ให้การผลักดันเรื่องนี้เช่นกัน ทำให้แนวคิดด้านการผลิตพืชแบบปลอดภัยเป็นที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะระบบการผลิตพืชผัก (พฤกษ์และคณะ, 2546) อันแสดงให้เห็นว่าอนาคตทางด้านการตลาดและความนิยมของพืชผักปลอดสารนั้นมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

จังหวัดเชียงใหม่มีสภาพพื้นที่และภูมิอากาศเหมาะสมกับการปลูกพืชผัก ทำให้พืชผักเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดและของประเทศ (พฤกษ์และคณะ, 2546) โดยในปี 2544 มีพื้นที่ในการเพาะปลูกผักเท่ากับ 216,342 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนพืชผักที่ปลูกเชิงพาณิชย์มีมากกว่า 70 ชนิด (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2546) หน่วยงานภาครัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกผักในจังหวัดเชียงใหม่มีการรวมกลุ่มในการผลิตพืชผักปลอดภัยซึ่งปัจจุบันมีอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน เช่น กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษอำเภอสารภีได้รับการส่งเสริมจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริมได้รับการผลักดันจากโครงการหลวงดอยคำ และกลุ่มเกษตรกรทางเลียบ้านน้ำแพร่ อำเภอพร้าวได้รับการส่งเสริมจากองค์การพัฒนาเอกชน เป็นต้น โดยชนิดของพืชผักที่ส่งเสริมให้มีการผลิตนั้นจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศของแหล่งผลิต เช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยที่มีพื้นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ปลูกผักกินใบ เช่น ผักกวางตุ้ง ผักกาดขาว ผักบุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ ผักคะน้า เป็นต้น ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่สูงซึ่งมีสภาพอากาศค่อนข้างหนาวเย็นจะปลูกพืชผักเมืองหนาวเป็นส่วนใหญ่ เช่น บล๊อคโคลี่ กะหล่ำปลี ผักสลัดแก้ว เป็นต้น ส่วนทางด้านราคาของผักปลอดภัยนั้นจะมีราคาเพิ่มสูงกว่าขึ้นร้อยละ 20-80 เมื่อเทียบกับราคาผักทั่วไป (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2546)

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มตามแหล่งผลิต ซึ่งมีทั้งในพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่สูง โดยแต่ละกลุ่มจะมีการจัดการด้านการตลาดร่วมกันภายในกลุ่ม แต่ลักษณะการจัดการด้านการตลาดของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มผู้ปลูกปลอดสารพิษ อำเภอสารภีมีการจำหน่ายผลผลิตแบบฝากขายผลผลิตโดยแบ่งกำไรให้ร้านค้าที่ฝากขาย ส่วนกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษโครงการหลวงดอยคำ อำเภอแมริมมีการจำหน่ายตามคำสั่งซื้อให้แก่โครงการหลวงดอยคำตามปริมาณและคุณภาพผลผลิตที่โครงการหลวงได้กำหนดเอาไว้ ส่วนผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพทางกลุ่มจะขายขาดให้แก่พ่อค้าภายนอกที่เข้ามารับซื้อ ขณะที่กลุ่มเกษตรกรทางเล็กบ้านน้ำแพร่ อำเภอพร้าวจะผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนก่อนที่เหลือจะส่งขายให้ตลาดในชุมชน เป็นต้น ขณะที่แต่ละกลุ่มมีการจัดการด้านการตลาดร่วมกัน ส่วนในด้านการผลิตกลับเป็นลักษณะต่างคนต่างผลิตตามความถนัดของเกษตรกรเอง ขาดการวางแผนการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่ม ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้บางครั้งไม่สัมพันธ์กับความต้องการของตลาด ก่อให้เกิดปัญหาความไม่สม่ำเสมอของปริมาณผลผลิตที่ออกมาสู่ท้องตลาด เป็นผลให้ราคาของผลผลิตที่ได้แปรปรวน ทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่แน่นอน (พุกฤษ และคณะ, 2543) อันอาจจะส่งผลให้การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อผลิตผักปลอดภัยไม่มีความยั่งยืน

ดังนั้นการศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยที่ทำการผลิตในสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน และมีระบบการตลาดที่แตกต่างกัน แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวางแผนการผลิตในระดับกลุ่ม เพื่อให้มีการจัดสรรปัจจัยการผลิตภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคม การตลาด รวมทั้งความสอดคล้องของระบบพืช เพื่อให้เกิดการผลิตผักปลอดภัยที่เหมาะสมสอดคล้องกับระบบตลาดและได้รับกำไรสูงสุด จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยในการนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการผลิต และยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ส่งเสริมการผลิตผักปลอดภัยในการนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการวางแผนการผลิตแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบสภาพเศรษฐกิจสังคม สภาพการผลิตและการตลาดผักปลอดภัย รวมทั้งต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อทราบแผนการผลิตผักปลอดภัยที่เหมาะสมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการตลาดที่มีอยู่

3. เพื่อทราบถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวภาพที่มีต่อแผนการผลิตฝักพลอดก๊ยของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝักพลอดก๊ยในจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝักพลอดก๊ยสามารถใช้แผนการผลิตที่เหมาะสมในการวางแผนการผลิตฝักพลอดก๊ยของกลุ่มให้เหมาะสมและได้กำไรสูงสุดได้ และนอกจากนั้นผลที่ได้จากการศึกษานี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ปรับใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการวางแผนการผลิตฝักพลอดก๊ยทำให้เกิดกำไรสูงสุดต่อกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝักพลอดก๊ยกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาแผนการผลิตที่เหมาะสมในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะแผนการผลิตฝักพลอดก๊ยในระดับกลุ่มเกษตรกรเท่านั้น โดยเลือกศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝักพลอดก๊ยในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 กลุ่ม ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลของปีการเพาะปลูก 2550/2551

1.5 นิยามศัพท์

ฝักอินทรีย์ หมายถึง ฝักที่ผลิตโดยใช้วัสดุธรรมชาติ ไม่ใช่ฝักที่มีการตัดต่อสารพันธุกรรม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อม

ฝักพลอดก๊ย หมายถึง ฝักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่ หรือมีตกค้างอยู่ไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้

ฝักปลอดสารพิษ หมายถึง ฝักที่ไม่ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในการผลิต แต่สามารถใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตได้